

A tizedelő filozófus

1919. május elseje, az „első szocialista magyar állam ünnepe”, szomorú nap a magyar történelemben. Ezen a napon történt meg az az eset, amelyre példa sem az első, sem a második világháborúban nem volt, hogy egy magyar századot visszavonulásuk miatt megtizedeljenek.

Ma is megdöbbenve vehetjük kezünkbe a megsárgult papírokat, amelyekből e szomorú esemény történetét 80 év után megismerhetjük.

A Tisza-parti kivégzések főszereplője Lukács György volt, a lipótvárosi bankárfiú, újságíró, népbiztos, filozófus, akadémikus, politikai biztos, pártideológus, nemzetközi békeharcos és tömeggyilkos.

Lukács az 1919. május 1-jei tetteről 1971-ben így nyilatkozik egy interjúban Vezér Erzsébetnek és Eörsi Istvánnak: „Minekünk az volt a feladatunk, hogy Tiszafüredet védjük a románok támadása ellen, és ez sikerülhetett volna, ha nem lett volna egy budapesti zászlóalj, amely egyszerűen megfutott” (...) „Mármost józanul gondolkodva nem nagy kunszt rájönni, hogy kellett csinálni egy rögtönzött, gyors haditörvényszéket, a budapesti zászlóaljból egypár embert halálra ítélni, és a piacon, ott, ahol a másik két zászlóalj állt, mindenki szeme előtt lelövetni.” (Lukács György élete képekben és dokumentumokban. Összeállította Fekete Éva és Karádi Éva, Corvina Kiadó, Bp. 1980. 200. o.)

Nézzük meg az akkori bírósági ítéletek alapján a Tisza partján történeteket.

A megtizedelt század parancsnoka Saskői Miklós, 24 éves budapesti autószerelő volt, aki 1919. április 27-én ment ki a frontra és ott a budapesti III. vörös zászlóalj 12. századának lett a parancsnoka. 1919. május 1-jére a Lippner Zsigmond által vezetett budapesti III. zászlóalj, a túlnyomó román erő elől Poroszlóig vonult vissza. A zászlóaljat Poroszlón Sárai-Szabó László dandárparancsnok és Lukács György népbiztos „terroralakulata” várta.

(B. 616. f. 1920-B-3106 ítélet, 2. o.)

Sárai-Szabó a zászlóalj katonáit gyávaságukért leszidta, és felhívta a századparancsnokokat, hogy minden századból jelöljenek ki 8 embert „elrettentő például” – agyonlövésre. A felhívásra Saskői felírta a 8 nevet a (mindössze 52 főből álló!) századából és átadta Sárai-Szabónak.

(A többi 3 század parancsnoka ismételt felhívásra sem adott át neveket.) Ezt követően odajött Sárai-Szabó mellé Lukács György népbiztos, aki a katonákat halálra ítélte.

Poroszlón, a vasúti töltés mentén Csupor Lajos, Málik Ferenc, Fenyő Nándor, Sück Emil, Tóth Lajos és Varga Károly volt budapesti rendőröket agyonlőtték.

Az adatok szerint egy főnek megkegyelmeztek, egy fő pedig megszökött. Más adatok szerint ő is az áldozatok között volt.

Lukács ítéletének végrehajtói Szatmári Béla, Weis Jenő, Szatmári József, Bodnár Lajos és Török Károly vörösörök voltak.

A Lukács György által elrendelt tizedelés még a Vörös Hadsereg vezetését is felháborította, de kommunista szokás szerint nem a főbűnöst (Lukácsot), hanem az egyik mellékszereplőt ítélik el. A Katonai Forradalmi Törvényszék 1919. június 8-án letartóztatja Saskőit és minden általa felírt névért 1 évre, összesen 8 évre ítéli. Saskői a kommün bukása után, 1919. augusztus 13-án szabadul ki a börtönből.

A megváltozott politikai helyzetben a budapesti büntető törvényszék 1920. január 13-án Saskői ügyét újra tárgyalja és a K. gy. 11438/1919. sz. ítéletében szintén 8 év börtönre ítéli Saskőit, a kommunizmus alatti börtönben töltött idejét is beszámítva a büntetésébe.

A főbűnös, az ítéletet hozó Lukács György politikai biztos ellen a Katonai Forradalmi Törvényszék természetesen nem indított eljárást, hiszen ő a felső kommunista vezetéshez tartozott, neki lehetett halálos ítéletet hozni büntetés nélkül, mint ahogy 1945 után is tetek.

1920-ban Lukács ellen körözést adnak ki, de az nem jár sikerrel (volt Párttörténeti Intézet, 638. f. 1/1919-IV-20-89/87. lap.), mert Lukács György már 1919-ben Nyugatra ment. Először Bécsbe utazott, majd Berlinen keresztül az „eszme” birodalmába, a Szovjetunióba költözött, ahonnan 1945-ben tért vissza Budapestre.

Lukács György 1971. június 4-én halt meg, mint a Magyar Tudományos Akadémia tagja, amelyet Széchenyi István, a legnagyobb magyar alapított, de nem a tömeggyilkosoknak.

Mészáros Gyula